

Ebu Zer we başy ölümlü ýaş ýigit

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Ebu Zer we başy ölümlü ýaş ýigit EBU ZER WE BAŞY ÖLÜMLI ÝAŞ ÝIGIT

• ýa-da ähde wepalylygyň belent nusgasy

Yslamy gymmatlyklaryň, iň oňat adamkärçilik häsiýetleriň kör-köpükçe gadyr-gymmatynyň galmadyk şu günlerinde ähde wepalylygyň, beren sözüňde durmagyň, mömin doganyňa ýardam etmegiň, başga birine kepil geçmegiň, geçirimli bolmagyň hemmelerden köp musulmana ýaraşýandygyny ýatladyň waka...

Dört Çaryýarlaryň ikinjisi Hezreti Omaryň halyflyk döwründe şeýle waka bolup geçdi.

Omar (r.a) sahabalar bilen gürrüň edip otyrka aňyrdan üç sany adam geldi.

Gelen adamlaryň ikisi üçünji adamyň golundan mäkäm tutup, halyfyň önüne dikipdir. Halyf näme bolandygyny sorapdyr:

– Aýdyň oturyň, näme meseläňiz bar? Bu ýigidiň näme günäsi bardy-da, golundan mäkäm tutup, bäräk südenekledip getirdiňiz?

– Eý, möminleriň emiri! Bu ýigit biziň kakamyzy öldürdi. Bizem ylahy adalatyň ýerini tapmagy üçin ony huzuryňyza getirdik. Kakamyzyň günäsiniň yokdugyny ynanýarys. Çünki kakamyz golaý-goltumynda gowy görülyän, sylanýan adamdy. Şindi munuň üçin näme etmeli bolsa, şony-da etmegiňizi talap edýäris.

Pygamberimiziň (s.a.w) ikinji halyfy, adalat güneşi hezreti Omar ol ýigide:

– Bularyň aýdýanlaryny-ha eşitdiň. Aýdylanlar dogrumy? Eger dogry bolsa, sen näme aýdyp biljek? – diýdi.

Ýaş ýigit aýdylanlara garşylyk bildirmedi. Bularyň dogry aýdýandygyny, ýöne özüniňem käbir zatlary aýtmakçydygyny aýdyp, rugsat alandan soň gürlemäge başlady:

– Eý, möminleriň emiri! Men bir obaly oğlan, pygamberimiziň «meniň guburymy zyýarat eden, meni zyýarat eden ýalydyr» diýen sözünden ugur alyp, bári serwerimiziň mübärek gubruny zyýarat etmäge geldim. Medinäniň ýakynyna gelenimde, täretimi täzelemeli boldy. Bir hurmalyk ýeri gabatlap, aýagulagymdan düşdüm. Täret alyp durkam, bir seretsem, atym hurma agaçlarynyň şahalaryna ýapyşan eken. At hurmalary zaýalamasyn diýip, dessine atymyň duran ýerine ylgadym. Edil şol wagtam garşymdan bir ýaşuly gygyryp geldi. Gowja golaýlaşandan soň, hiç zat diýmän, hiç zat soraman, elindäki ýumruk ýaly daşy atyma aýlap saldy. Ajaly ýeten at janawer duran ýerinde öläýdi. Men atymy juda gowy göremsoň, hem şondan başga aýagulagym bolmansoň, ol ýaşulynyň atymy biderek zat üçin öldürenine gaharym geldi. Özüme erk edip bilmedim, menem atyma zyňylan daşy aldym-da, özüne zyňdym. Geň galaýmaly, görgüliniň ajaly ýeten bolmaly-da, olam öldi duruwerdi. Elbetde, muňa juda gynandym. Dem salymlyk gaharyma ýeňilip, biriniň ölümüne sebäp bolupdym. Dessine ýaşulynyň kimdigini indedim, maşgalasyny tapyp, çagalaryna ýagdaýy ýuwaşlyk bilen düşündirdim.

Ynha, ýagdaý şundan ybarat. Eý halyf, eger men gaçmak islesedim, onda aňsatlyk bilen gaçardym, emma men Hudaýa we ahyret gününe ynanyan adam. Jezam näme bolsa, ony şu dünýäde çekmäge razy. Ylahy adalat nämäni buýurýan bolsa ýerine yetirilsin we hak ýerini tapsyn.

Ýaş ýigidiň aýdýanlary we özüni alyp barşy sahabalara-da ýiti täsir edipdi, emma höküm nämäni buýursa, şony berjaý etmelidi. Kakasy ölen ýigitler hun tölegini almaga razy bolanokdylar we gany gan bilen ýerine salmagy talap edýärdiler. Belli karara gelinip, gany gan bilen ýerine salmagy we ýaş ýigidi ölüm bilen jezalandyrmak makul bilindi. Ýigit özi baradaky höküme garşylyk bildirmedi, aljyramady, tolgunmady. Gaýtam, özüni

diýseň sowukganly alyp baryp, höküme yrzadygyny görkezdi. Diňe birje towakgasy bardy. Bärlik zyýarat etmek üçin gelendigi we bular ýaly zadyň başyna geljegini bilmändigini sebäpli gaýragoýmasyz çözülmeli işi bardy. Şonuň üçinem şeýle diýdi:

– Meniň bu höküme hiç hili garşylygym ýok, bolubam bilmez... Şerigatyň kesen barmagyna gyýylyp bolmaz. Menrazy. Üöne sizden bir haýyşym bar, isleseňiz-ä kabul edersiniz, islemeseňizem özüňiz bilýäňiz. Haýyşym şudur ki, meniň esewan edýän bir ýetimin bardy. Onuň maňa ynanan altynlaryny mellegimde gömüp goýupdym. Şol altynlar ol ýetimiň gelejegi... Olaryň ýerini-de menden başga bilýän ýok. Eger maňa üç gün rugsat berseňiz, olaryň ýerini ol ýetime aýdyp gaýdaýyn. Şeýlelik bilen hem-ä ol ýetim çaganyň geljekdäki maddy meseleleri çözüldigi bolar, hemem öz hakyndan jýda düşmez. Hem menem ruzy-magşarda bir jogapkärçilikden azat bolaryn.

Muny eşden Hezreti Omar şeýle diýdi:

– Edil şumatky ýagdaýyňda saňa nädip rugsat berip bileris? Onsoňam sen günäli ahyryn, jezaňam ölüm jezasy. Birden gaçsaň näme?

– Gaçmajagyma Allanyň adyndan hemmähiziň önünde ant içýärin. Eger gaçjak bolsam bireýýäm gaçyp biljekdigimi ýañam aýdypdym.

– Seni goýberip bilemzok. Yöne ýeriňe kepillik goýubilseň, goýbereli.

Ýaş ýigit bu jelegaýlara nätanys biridi. Ol Resulallanyň (s.a.w) mübärek guburyny zyýarat etmäge gelipdi. Ol iň soňky çäre hökmünde duran sahabalara göz gezdirip çykdy. Eýsem oňa kepil bolup biljek biri çykarmyka? Ikilenç gözden geçirdi, ýüreginiň sesine diň saldy we şol ýerde duranlardan Ebu Zer Gifaryny (r.a.) görkezip:

– Şul adam maňa kepil bolup biler! – diýdi.

Bu gezek Hezreti Omar (r.a.):

– Ýa Eba Zer! Näme diýýäň, kepilligi kabul edip biljekmi? – diýip sorady.

Ebu Zer jogap berdi:

– Bu ýigidiň üç güne çenli dolanyp geljegine ynanýaryn we kepil geçýärin!

Şeýlelikde ýaş ýigidi goýberdiler. Olam üç günün dowamynda

gidip geljekdigini söz berip gitdi. Aradan iki gün geçdi, üçülenji gün gelip ýetdi, emma gelenem ýokdy, gidenem... Bu gezek ölen adamyň çagalary Ebu Zer Gifarä: «Ýa Eba Zerr! Kepil geçen adamyň şindizem gelenok. Kimdigini tanamaýan adamyňa nämüçin kepil geçdiň? Ol eýýäm bir gezek ölümden syppy, indi yzyna geljekmi?» diýip igenýärdiler. Ebu Zer bolsa:

– Entek duruň bakaly, heniz üç gün dolanog-a. Eger üç gün dollars, ol ýigidem dolanyp gelmese, şerigatyň emri nämäni buýurýan bolsa, maňa edip bilersiňiz. Men kepil boldummy, sözümde-de duraryn – diýdi.

Sahabalary-da çuňňur gynanç duýgusy gurşap alypdy. Birden ol ýigit gelmese, kepil geçendigi üçin gana gan Ebu Zerden alynmalydy. Halyf Omar:

– Ýa Eba Zer! Eger kepil geçen ýigidiň berilen möhletini dowamynda gelmese, müddet dolansoň ylahy emri berjaý edip, gana gan hökmüni gijä galdyрман ýerine ýetirmeli bolaryn!

Kada-kanunlary ýerine ýetirmek meselesinde oklaw ýaly göni bolan, günäkär ogly bolsa-da ýüz görüp gapyrga syrmaýan Hezreti Omaram şeýle diýip durdy. Ep-esli wagt geçip, gün ýaşmaga az salym galypdy. Şol iki arada sahabalar kakasy öldürilen ýigitler hun tölegini almagy teklip etdiler. Çünki olar sylanýan at-abraýly sahaba Ebu Zere ölüm jezasynyň berilmegini islänokdylar. Emma olaram «gandarymyzy elin tutup getirensoň, höküm ýerine ýetirilmeli wagty neçüýn kepil geçdiň» diýip Ebu Zere gaharlary gelýärdi we «kakamyzyň gany ýerde ýatsa bolmaz» diýýärlerdi. Bu wakany eşitmedik galmady. Medine çaykanýardy. Hemmeler çuňňur gynanja batypdy. Eýse Ebu Zere ölüm jezasynyň berilmezligi üçin näme etse bolardy?.. Käbirleri iki doganyň bolşuna gaharlary gelýärdi «ölen ölüpdür, şýdeniň bilen yzyna gelýärimi, hun tölegini kabul edäýmeli ahyryn» diýse, käbiri-de söz berip yzyna dolanyp gelmedik ýaş ýigide «özi üçin janyny orta goýup, işini bitirmegine kömek eden şular ýaly wepaly adama muny nädip rowa gördükä?» diýýärlerdi. Wagt azalýardy, gün batar batara geldi. Hemmeler sabysyzlyk bilen netijäniň nähili gutarjagyny bilesi gelýärdi. Edil şol wagtam Medinäniň bir çetindenbiri bar güýji bilen ylgap girdi. Elem-tas ýagdaýda, gara dere gark bolup

gelen bu adam goýberilen ýigitden başga hiç kim däl di. Adamlaryň köpüsi begenjine sykylyk atdylar. Ölmek üçin ajalyna tarap ylgap gelen adamy, belki-de, birinji gezek şeýle gowy görüpdiler. Ýigit gelşine möminleriň halyfy Ömaryň huzuryna çykdy we boýun sundy:

– Aýyplaşmaň. Belkäm, wagtyndan ir gelip bilmändigim üçin sizi gaýga goýandyrynam, ýöne özüňiziňem bilşiňiz ýaly, ýekeje atym bardy, olam öldürilip, başga aýagulagym bolmansoň, paýu-pyýada gelmeli boldum. Görşüňiz ýaly, howa hem yssy, ýolam ep-esli uzak. Ýetişmerin öýdüp gara janym çykdy. Ýetişmesem ýene biriniň ölümüne sebäp bolardym, eger beýle bolsa, men munuň jogapkärçiligini göterip bilmezdim...

Hudaýa şükür, beren sözümde durdum.

Eý, möminleriň emiri! Indi hökümi ýerine ýetirip bilersiňiz! Men taýýar.

Duranlar aňk bolup galdylar. Bu ýigitden doly umyt üzülere gelende ylgap ölüme gelmegi olary söz bilen beýan edip bolmajak derejede haýrana goýupdy. Hemmeler şeýle diýýärdi:

– Ine, mömin diýeniň şeýle bolmaly, bir gyrasy ölümligem bolsa sözünde durmaly.

Hemmeleri haýrana goýan ýigit yzyna öwrülip, şeýle diýdi:

– Mömin bolan sözünde durar, ähdine wepa görkezەر. Ölüm diýeniň ne öň alynar, ne-de soň... Ondan gaçanyň bilen gutulan barmy, men gutulaýyn? Wagty-sagady geldimi, hiç kimiň elinden gelen zat bolmaz, wagty-sagady dolmasa-da, Allanyň beren janyny alybiljek barmy?

Gelenime geň galýarsyňyz. Elbetde, gelerdim! Men «dünýäde ähde wepa galmady» sözünü diýdirjek adam däl!

Şol sanda Ebu Zeriňem tanamaýan adamynq şirin janyny orta goýup kepil geçmegi-de, diýseň haýran galdyryjy ýagdaýdy. Ondan bu ýigidi doly tanaman, nädip töwekgellik edip bildiň diýenlerinde:

– Ýok, men bu ýigidi tanamokdym. Ýöne bu waka möminleriň halyfynyň we birnäçe sahabanyň gözünüň alnynda bolup geçdi. Dogruçyldygyna gözüm ýetip duran we alaçsyz ýagdaýda galan adamy kyn ýagdaýda goýmak, üstesine maňa bil baglan ýagdaýynda eliňi uzatmazlyk uslypmy? Hem men onuň bu teklibinden ýüz

öwrüp, «dünýäde mertlik diýen zat galmandyr» diýdirsem gowumy? – diýdi.

Hakykatdanam, diýseň duýgularyň ýagdaý emele gelipdi. Bu wakalar we sözler gözleriniň önünde bolup geçen merhumyň ogullary-da ýumşap, merhemete gelipdiler. Onsoňam ol ýigit olaryň kakalaryny öldürjek bolup daşy zyňmasa näme. Görgüliniň maňlaýy şeýledir-dä, atdanlykda ol öldi duruwerdi. Şeýlelikde olaram dawalaryndan el çekip, gana gan alynmagyny islemeyändigini aýtdylar. Olara hun tölegini bermek teklipe edildi. Töleg Beýtul-Maldan alynmalydy. Olaram öz gezeginde «dünýäde adamkärçilik galmandyr» diýdirmäli» diýip, Allanyň razylygy üçin dawalaryndan el çekýändiglerini tekrarlap, hun tölegini-de geçýändiglerini aýtdylar.

Şeýle ajaýyp görnüş uly-kiçi hemmäni diýseň tolgundyrdy, ajaýyp duýgulara gark etdi. Hemmeleriň gamaşyp duran gynançly ýüzüni söz bilen beýan edip bolmajak şatlyk uçganaklary eýeledi. Taraplar yrzalaşdylar, gujaklaşdylar.

Internet maglumatlary esasynda toplap, terjime eden: Has TÜRKMEN. Halk döredijiligi we rowaýatlar